

DISCURS DE L'ALCALDE DE LLEIDA, ÀNGEL ROS, MANTENIDOR DEL CERTAMEN MARIÀ EN EL 150 ANIVERSARI DE L'ACADÈMIA MARIANA

Cada any tinc el privilegi d'assistir com a alcalde de Lleida a aquest Certamen Marià en honor a la Verge Blanca de l'Acadèmia, copatrona de la nostra ciutat. Una cita literària i religiosa dedicada a la figura de Maria de Natzaret, única al món i, alhora, rica en advocacions, com és la de la Verge de l'Acadèmia a Lleida.

El certamen marià que avui celebrem atorga a Lleida una gran projecció, com ho demostra la procedència dels treballs distingits enguany, que arriben des de les Terres de Lleida i, també, d'altres ciutats catalanes i de territoris com el País Basc i Andalusia, entre d'altres.

Aquest any 2012 m'heu concedit l'honor de ser el mantenidor del certamen.

Això m'ha permès lliurar la Flor Natural i altres guardons del concurs i compartir aquest acte amb tots vosaltres, amb totes les persones que esteu vinculades a l'Acadèmia Mariana, en especial, amb les que feu possible la pervivència d'una de les institucions més antigues de la ciutat, una entitat amb un gran patrimoni cultural, arquitectònic i, sobretot, de devoció mariana i pràctica cristiana, i que ens ajuda a portar el nom de Lleida més enllà de les nostres fronteres.

Per aquesta raó i per posar en relleu la vostra extensa i reeixida trajectòria, l'Ajuntament de Lleida, en nom del conjunt de la ciutadania, ha concedit enguany a l'Acadèmia Mariana, la Placa de la Paeria al mèrit cultural o artístic, que vam lliurar al maig, en l'acte que donava inici a la Festa Major, en el qual la Paeria atorga les seves distincions a entitats i a personalitats de la ciutat.

L'Acadèmia Mariana es va fundar el 1862 amb el propòsit d'enaltir la Verge per mitjà de la literatura. En aquests 150 anys d'existència, l'Acadèmia s'ha dedicat a complir de forma esmerada aquestes funcions. Una tasca que cal agrair als sis directors que la institució ha tingut al llarg d'aquest temps:

Josep Escolà, Josep Brugulat, Lluís Borràs, Josep Pallarol, Salvador Gené, Antoni Agelet i, des del 2011, l'exrector de la nostra Universitat i molt bon amic, Joan Viñas. Per primera vegada és una persona laica qui hi està al capdavant de l'Acadèmia Mariana, un fet que realça l'important paper que la societat civil lleidatana va exercir en els inicis de l'entitat, la que ha de tenir en el futur i la visualització del que el nostre Bisbe espera de la implicació dels laics en l'església lleidatana.

L'Acadèmia Mariana va néixer gràcies a l'empenta de mossèn Josep Escolà que va rebre el suport sobretot de dos ciutadans Josep Mensa i el poeta i metge Lluís Roca però també d'altres personalitats vinculades amb el moviment de la Renaixença a la ciutat. Volien difondre la doctrina i la fe mariana a través de l'Art i de la Literatura.

La Renaixença va bastir tots els àmbits de la societat catalana. Fa pocs dies era en un altre espai Marià, l'Abadia de Montserrat, on es fa palès que també la Renaixença va representar un abans i un després en el símbol cristià més representatiu de Catalunya. Aquesta és una mostra que voldria destacar: la Renaixença també afecta a l'esperit, a la devoció i a la pietat. El que primer ha de renéixer en la persona i en la societat és l'esperit, principi que també hauria de ser realitat en temps de canvi com els actuals.

La devoció mariana sempre ha estat molt present a Lleida. Al 1865 feia tres anys de la fundació de l'Acadèmia i les Terres de Lleida patien una epidèmia de còlera molt greu que es cobrava víctimes mortals a totes les poblacions de la zona. Hi morien famílies senceres. Però a la capital, es va pregar a la verge per invocar la seva protecció i Lleida, “inexplicablement”, es va veure lliure de la plaga.

Per agrair l'acció de la Verge, la ciutat va celebrar una sèrie de funcions literàries i religioses, en una de les quals el fundador de l'Acadèmia, Josep Escolà, va recordar els fets amb aquestes paraules:

“Estàvem envoltats pel còlera i no va arribar a nosaltres. Diuen que són els aires els que el porten, i la nostra atmosfera no es va infectar. Diuen que la comunicació amb ciutats infectades l'ocasionen, i Lleida, al mig de poblacions on el còlera feia estralls i rebent-hi fugitius colèrics, no es va infectar. I

encara més, els que hi arriben malalts, aquí es restableixen.

I mai s'ha gaudit aquí com llavors de tanta salut, i mai no hi ha hagut tan poques defuncions. Alguns socis de províncies, aterrits pels estralls que provocava aquest embat del Senyor, hauríen volgut ser ciutadans de Lleida, perquè els semblava impossible que el còlera afectés una ciutat que és el centre d'una institució consagrada a propagar per arreu les seves Glòries; una ciutat que ha començat a ser coneguda, i amb raó, com la Ciutat Mariana”.

Són les paraules que el fundador de l'Acadèmia Mariana va pronunciar el 24 de juny de 1866 en una de les funcions que es va celebrar quan la ciutat es va veure lliure de l'epidèmia.

Aquella era una època políticament molt convulsa i la ciutat de Lleida va tenir cinc alcaldes en només dos anys, des de Josep Sol al 1864 i fins a Joaquim

Garrell al 1866. I entre ells Lluís Sanromà, Josep Fontseré i Joan Baptista Romeu.

Cal dir, però, per allò de “ a Dios rogando ... “ que la societat civil també hi va col.laborar. Al segle dinou, neix l'urbanisme contemporani, un dels objectius del qual era fer de les ciutats un espai més ordenat i, sobretot, més higiènic, i combatre i prevenir així, els efectes devastadors d'epidèmies com es patien llavors.

El gran procés de transformació urbana endegat pel l'alcalde Manuel Fuster va tenir continuïtat amb el primer Pla Urbanístic de la ciutat, elaborat per Josep Fontseré el 1865. Va entrar en vigor el Reglament per a la concessió d'aigua potable, que va ser una de les principals preocupacions higienistes d'aquell moment i les actuacions en l'àmbit de la salut ocupaven també les actuacions municipals.

Però tornem a l'epidèmia que, segons la tradició, no va afectar a la ciutat de Lleida gràcies a la invocació a la Verge. Per tenir un recordatori de l'agraïment ciutadà, es va fer una col·lecta on van participar membres de l'Acadèmia però també d'altres veïns i veïnes, i amb els diners recaptats es va encarregar un cor de plata que contingués els noms dels donants. En aquella mateixa funció, es va beneir el cor i també es va acordar realitzar una figura de la Verge, que es va situar a l'oratori de l'Acadèmia Mariana pocs anys després.

Aquesta Verge Blanca no és la que podem veure en l'actualitat, perquè amb la Guerra del 36, la imatge es va destrossar i el cor de plata va ser robat.

La figura actual va ser un regal de l'Ajuntament de Lleida i es va col·locar el 1949. Va ser just després del nomenament pontifici de la Verge Blanca com a patrona de la ciutat, en un ofici on l'alcalde i amic Víctor Hellín va actuar com a padrí. El cor de plata

també es va poder refer poc després, gràcies als donatius populars.

Aquest fet demostra, de nou, la identificació que sempre ha existit entre la ciutat i l'Acadèmia Mariana. També posa en relleu una veneració que es fa extensible a d'altres marededéus pròpies d'aquesta terra i que, com la Verge Blanca, ocupen un lloc preeminent en el cor dels lleidatans i les lleidatanes.

Una d'elles és la Mare de Déu del Blau, una figura policromada realitzada al segle quinze per Jordi Safont, que té un gran valor artístic i simbòlic, sobretot per la història que l'acompanya.

La llegenda explica com els canonges de la Catedral de Lleida van encomanar una imatge de la Mare de Déu per ser col·locada en la Porta dels Apòstols de la Seu Vella.

Com que el temps apressava, l'escultor hi va fer treballar al seu aprenent, que va esculpir una cara de la Verge de gran bellesa. Al contemplar-la, el mestre no va poder contenir l'enveja i va llençar el martell damunt la cara de la Mare de Déu amb el desig de malmetre-la. Però no va aconseguir el seu propòsit. La imatge va restar ben sencera, i en l'indret del front on va tocar l'eina va aflorar un senyal, el Blau que llueix la Verge, que es va convertir en la Mare de Déu del Blau.

A més de la devoció per aquesta figura, Blau ha arrelat amb força com a nom propi femení vinculat amb Lleida. Més de 70 nenes de la ciutat tenen el nom de Blau o Maria Blau i des de fa tres anys, se celebra una trobada entranyable que uneix les portadores d'aquest nom.

Si la Verge de Montserrat és la patrona de Catalunya i la de Meritxell, la d'Andorra, a Lleida, les marededéus trobades també tenen una presència

important. A Lleida venerem la Mare de Déu de Granyena i Santa Maria de Butsènit, dos verges situades a les ermites que porten el seu nom, referenciades com a santuaris al segle catorze i que es troben a l'Horta de Lleida.

Tant a Granyena com a Butsènit, la tradició explica que les imatges es van descobrir de la mateixa manera, senzilla i natural: un bou que pasturava va topar amb un objecte i el pastor, en adonar-se que es tractava de la figura d'una verge, la va portar als veïns, que van decidir bastir una ermita per venerar-la.

Aquestes marededéus i els santuaris que les guarden van donar lloc a dues de les festes tradicionals més arrelades de Lleida, els aplecs de Butsènit i de Granyena. Tenen lloc a la tardor, pels volts de la diada de la Mare de Déu, i hi ha notícia de la seva celebració al segle XV.

La partida de naixement de l'Acadèmia Mariana també se situa en una jornada molt significativa del calendari eclesial, el 12 d'octubre de fa 150 anys. L'entitat es va crear en honor a l'advocació mariana de l'aparició de la Verge del Pilar a l'Apòstol Sant Jaume tot i que, anys després, la commemoració de la patrona de Lleida es va traslladar al 2 d'octubre per evitar la coincidència precisament amb la festivitat del Pilar.

Ja des del moment de la seva fundació, l'Acadèmia Mariana es va difondre ràpidament i, de seguida, van arribar moltes sol·licituds de socis. Aquesta vitalitat va donar lloc a la convocatòria del primer certamen marià quan només feia un any de la creació de l'entitat. També, des d'un bon començament, l'Acadèmia Mariana va tenir una clara vocació per projectar Lleida no sols a Catalunya sinó també a Espanya i a escala internacional, en especial a Llatinoamèrica.

A banda de la seva significació en l'àmbit de la teologia, la literatura i les arts plàstiques, l'Acadèmia ha estat i és un motor per a la comunitat cristiana de Lleida i per a la seva vida espiritual. Al llarg de la seva història ha acollit diferents institucions com la Congregació Mariana per a Joves, les Associacions Normalistes i la Congregació de Cavallers de Nostra Senyora de l'Acadèmia i de Sant Josep. També és seu i lloc de treball dels moviments i esplais de joves cristians de la nostra ciutat. L'acció social de l'Acadèmia és una tasca que encara continua. Sense anar més lluny, d'aquí a dos setmanes se celebrarà un simposi d'alt nivell on es tractaran aspectes històrics, teològics i culturals de la figura de Maria de Natzaret.

Un dels principals símbols de l'Acadèmia Mariana és el magnífic edifici on ens trobem, amb una bellesa realçada encara més, gràcies a la restauració que es va completar fa sis anys amb del bisbe Ciuraneta.

L'Acadèmia Mariana ha estat i continua sent una Casa de Cultura en tots els sentits. Primer, pel contingut artístic de l'edifici, amb l'esplèndida capella de la Verge Blanca, d'estil gòtic florentí, i que mostra més de 200 obres d'art marià amb representacions de la vida de la Mare de Déu. Una obra única al món.

També s'hi pot contemplar el magnífic lluernari de l'oratori de la Verge Blanca i el Paranimf –que és l'única gran sala del modernisme català a Lleida. Cal destacar, a més, el seu patrimoni bibliogràfic, que inclou més de deu mil llibres marians, entre els quals es poden trobar incunables, manuscrits i exemplars únics.

Però les mires religioses i culturals de l'Acadèmia Mariana han dépassat els seus objectius fundacionals i en ocasions l'entitat ha obert les seves portes a activitats molt avançades per a l'època.

Com d'altres centres religiosos, durant el franquisme, l'Acadèmia Mariana va ser un espai de llibertat. El cristianisme és un espai de llibertat, i els seus edificis també ho representen. N'és un exemple el Cine Estudio Lérida que va funcionar a cavall de les dècades dels anys 50 i 60 del segle passat, com explica Joaquim Bernat al llibre Una història del cinema a Lleida. Aquest Cine Estudi depenia de la Asociación Leridana de Filmografía San Juan Bosco que tenia la seu social a l'Acadèmia Mariana.

Al 1958, el diari La Mañana parla de la realització d'un Curs d'Iniciació cinematogràfica que es va dedicar al llenguatge fílmic, a la pràctica del cine-fòrum i que va incloure, també, la projecció de pel·lícules d'alguns dels directors més trencadors de l'època, com Federico Fellini o Vittorio de Sica, i produccions espanyoles, properes al neorealisme italià.

Per a mi, l'Acadèmia Mariana és sinònim de cultura, de debat i de creixement personal. Recordo sovint com una de les experiències més enriquidores de la meva joventut, les projeccions de cinema d'Art i Assaig que vàrem organitzar des del Cine Club Lleida, del Centre Excursionista, juntament amb els germans Jesús i Joaquim Lorés, amb Francesc Soldevilla, amb Heracli Astudillo, amb Pep Qui, Ramon Pac, Olondriz i tants altres. Era l'any 1974 i amb aquelles sessions, l'Acadèmia es va imbuir de tota l'efervescència social i política d'una època on ja vàiem la democràcia com una fita possible.

A l'Acadèmia Mariana es projectaven cada setmana pel·lícules de Buñuel, de Fellini, de Bergman, de Saura, del cinema rus o del cubà. Ens presentaven les pel·lícules figures tan notables com Romà Gubern o Jaume Magre, els quals després dirigien els col·loquis. Hi assistia moltíssima gent, que

compartien un gran ambient cinèfil i, també, la discussió i el debat polític com era propi d'aquells anys.

També recordo en aquest edifici la seu del Diario de Lérida, on els anys 70 jo hi escrivia les pàgines de divulgació científica, juntament amb altres companys estudiants de ciències i d'humanitats.

Tant en l'activitat del Cineclub com en les col·laboracions científiques, sempre tenia la proximitat de mossèn Gené, tolerant i obert al cinema polític, pel que fa al Cine Club, i pel que fa al Diari, amb el mandat de compaginar fe i ciència quan li portava els articles de divulgació científica. Mossèn Gené hi era, i jo em trobava comfortable amb la seva presència. Puc dir que una part de la meva joventut està íntimament vinculada a l'Acadèmia Mariana.

L'Acadèmia ha complert 150 anys com una entitat dedicada amb cos i ànima a la seva missió religiosa i oberta a la ciutat i als nous temps, al costat de la seva gent i, de la Cultura del país. Gràcies per aquesta gran contribució i desitjo que podem gaudir molts anys més d'aquest immens espai de germanor, de reflexió, de saviesa i de devoció que és l'Acadèmia Mariana.

Moltes gràcies.

Àngel Ros i Domingo

Paer en cap

Lleida, 7 d'octubre de 2012